

Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі
«Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті» КеАҚ
Менеджмент кафедрасы

ҚОРЫТЫНДЫ АТТЕСТАТТАУ БАҒДАРАМАСЫ

6В04103 – Экономика және мемлекеттік басқару білім беру бағдарламасы

Атырау, 2023

Бекітемін
Академиялық мәселелер
жөніндегі проректор
А.Е. Чукуров
« 21 » 01 2023 ж.

ҚОРЫТЫНДЫ АТТЕСТАТТАУ БАҒДАРЛАМАСЫ

6B04103 – Экономика және мемлекеттік басқару білім беру бағдарламасы студенттері үшін

Бағдарлама білім алушыларды қорытынды аттестаттауды өткізу ережелері негізінде
зерттелген (СМДЖ №025)

Құрастырушылар: п.ғ.к., қауымд. профессор м.а. Уталиева Р.С.
аға оқытушы Дюсегалиева Б.М.

Менеджмент кафедрасының мәжілісінде ұсынылған
Хаттама № 6 « 18 » 01 2023 ж.

Кафедра меңгерушісі Уталиева Р.С.

Экономика және құқық факультетінің оқу-әдістемелік кеңесімен мақұлданған
« 21 » 01 2023 ж. Хаттама № 5

ОӘК төрағасы Адиетова Э.М.

КЕЛІСІЛДІ
Факультет деканы Адиетова Э.М. « 21 » 01 2023 ж.

ББАСАЖДКК басшысы Сулейменова Ж.О. « 30 » 01 2023 ж.

Университеттің оқу-әдістемелік кеңесімен мақұлданған
« 30 » 01 2023 ж. Хаттама № 3

1. Қорытынды аттестаттаудың мақсаты мен міндеттері

5B051000-Мемлекеттік және жергілікті басқару, 6B04103 – Экономика және мемлекеттік басқару мамандықтары бойынша түлектерді қорытынды аттестаттау дипломдық жұмысты/жобаларды, кәсіби міндеттерді шешуге теориялық дайындықты анықтауға мүмкіндік беретін дайындық бағыты бойынша мемлекеттік емтиханды қамтиды.

Қорытынды аттестаттаудың мазмұнын ЖОО (факультет) белгілейді. Оның құрамына "Мемлекеттік басқару теориясы", "Мемлекеттік басқарудағы шешімдерді қабылдау", "Аймақтық экономика және басқару" оқу пәндері бойынша сұрақтар енгізіледі.

Қорытынды аттестаттаудың мақсаты:

6B04103 – Экономика және мемлекеттік басқару білім беру бағдарламасы бойынша оқитын түлектің мемлекеттік билік және жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, мемлекеттік кәсіпорындарда, мекемелерде, коммерциялық емес және коммерциялық ұйымдарда ұйымдастырушылық, талдамалық және жобалық қызмет үшін қазақстандық еңбек нарығында жоғары білікті басқарушыларды орындауға даярлық деңгейін белгілеу. Оқыту барысында осы бағдарламаның студенттері әлеуметтік-экономикалық және саяси процестерді талдау, негізделген басқару шешімдерін зерттеу дағдыларын игереді.

Қорытынды аттестаттаудың міндеттері:

-түлектің дербес ғылыми-зерттеу және оқытушылық жұмысқа дайындық деңгейін анықтау және оны бағалау;

-дербес ғылыми және педагогикалық қызмет дағдыларын дамыту, оқыту нәтижесінде алынған теориялық және практикалық дағдыларды жүйелеу.

Негізгі білім беру бағдарламаларын игеруді аяқтайтын мемлекеттік қорытынды аттестаттау білім алушыларды міндетті қорытынды аттестаттау болып табылады. 6B04103 – Экономика және мемлекеттік басқару ББ сәйкес "Мемлекеттік қорытынды аттестаттау" блогына қорғауға дайындықты және қорғау рәсімін қоса алғанда, бітіру біліктілік жұмысын дайындау, сондай-ақ мемлекеттік емтихан тапсыру кіреді. Мемлекеттік қорытынды аттестаттауды білім алушылардың негізгі білім беру бағдарламаларын меңгеру нәтижелерінің мемлекеттік білім беру стандартының талаптарына сәйкестігін айқындау мақсатында мемлекеттік емтихан комиссиялары жүргізеді.

2. Қорытынды аттестаттауға енгізілетін құзыреттіліктер

Қорытынды аттестаттау барысында білім алушы мынадай құзыреттердің қалыптасқанын көрсетуі тиіс:

- әлеуметтік-экономикалық және қоғамдық процестерді ұйымдастыру және басқару жөніндегі мемлекет қызметінің қағидаттарына мемлекеттік саясат және бизнес саласындағы теориялық білім мен дағдыларды ашады;

- мемлекеттік деңгейде қоғам алдында туындайтын аса маңызды мәселелер бойынша шешімдер қабылдау және іске асыру тетіктері;

- басқарушылық шешімдерді, оның ішінде мемлекеттік биліктің, мемлекеттік лауазымдарды алмастыратын субъектілердің мемлекеттік билік органдарының өкілеттіктерін орындауға бағытталған нормативтік актілерді зерттеу және іске асыру, мемлекеттік кәсіпорындар мен мекемелердің, ғылыми және білім беру ұйымдарының, саяси партиялардың, қоғамдық-саяси, коммерциялық емес және коммерциялық ұйымдардың құқықтары мен міндеттерін жүзеге асыру;

- қоғамдық қатынастар мен әлеуметтік-экономикалық даму процестеріне реттеушілік әсер етудің әлеуметтік бағытталған шараларын зерттеуге қатысу;

- ұйымдар мен бөлімшелердің қызметін жоспарлау, мемлекеттік органдарда ұйымдық-басқару құрылымын қалыптастыру;

- мемлекеттік және муниципалдық кәсіпорындар мен мекемелердің, ғылыми және білім беру ұйымдарының, саяси партиялардың, қоғамдық-саяси, коммерциялық емес және коммерциялық ұйымдардың қызметін ұйымдастырушылық және әкімшілік қамтамасыз ету;

- басқару шешімдерінің сапасын бақылауды ұйымдастыру және әкімшілік процестерді жүзеге асыру;

- сыртқы ұйымдармен және азаматтармен өзара іс-қимылды ұйымдастыру;
- басқару шешімдерін қабылдау мен жүзеге асыруға қоғамның қатысу механизмдерін әзірлеуге жәрдемдесу.

Дипломдық жұмыс (жоба):

- Қазақстанның тарихи дамуының негізгі кезеңдерін, заңдылықтары мен ерекшеліктерін терең түсіну және ғылыми талдау негізінде азаматтық ұстанымды көрсету;

- Философия, әлеуметтану, саясаттану, мәдениеттанушылар мен психологияның негізгі білімін ескере отырып, тұлғааралық, Әлеуметтік және кәсіби коммуникацияның негізгі салаларындағы жағдайларға баға беру;

- тұлғааралық, мәдениетаралық және өндірістік (кәсіптік) қарым-қатынас міндеттерін шешу үшін қазақ, орыс және шет тілдерінде ауызша және жазбаша нысанда коммуникацияға түсу;

- әлеуметтік, этникалық, конфессиялық және мәдени айырмашылықтары толерантты қабылдай отырып, ұжымда жұмыс істеу қабілеті;

- өзін-өзі ұйымдастыру және өзін-өзі тәрбиелеу қабілеті;

- өзін кәсіби қызметінде нормативтік және құқықтық құжаттарды іздеу, талдау және пайдалану дағдыларын меңгеру;

- ұйымдастырушылық-басқарушылық шешімдерді табу қабілеті және олар үшін қабылданатын шешімдердің әлеуметтік маңыздылығы тұрғысынан жауап беруге дайындығы;

- ұйымдық құрылымдарды жобалау, ұйымдардың адам ресурстарын басқару стратегияларын әзірлеуге қатысу, іс-шараларды жоспарлау және жүзеге асыру, жүзеге асырылатын іс-шараларға жеке жауапкершілікті ескере отырып, өкілеттіктерді бөлу және беру мүмкіндігі;

- іскерлік қарым-қатынасты және көпшілік алдында сөз сөйлеуді, келіссөздер жүргізуді, кездесулерді, іскерлік хат алмасуды және электрондық коммуникацияларды жүргізуді жүзеге асыру қабілеті;

- ұйымдардың өндірістік қызметін басқаруда шешім қабылдау әдістеріне нелік ету;

- ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана отырып және ақпараттық қауіпсіздіктің негізгі талаптарын ескере отырып, ақпараттық-библиографиялық мәдениет негізінде кәсіби қызметтің типтік міндеттерін шеше білу;

- қазіргі заманғы персоналды басқару технологиялары негізінде, оның ішінде мәдениетаралық ортада тұлғааралық, топтық және ұйымдық коммуникацияларды жобалау кезінде жағжалды жағдайларды шешудің әртүрлі тәсілдеріне не болу;

- бәсекеге қабілеттілікті қамтамасыз етуге бағытталған ұйымның стратегиясын стратегиялық талдау, әзірлеу және жүзеге асыру дағдыларын меңгеру.

2.1. Әмбебап (базалық) құзыреттіліктер (ӘҚ):
Әмбебап (базалық құзыреттілік) – маманның әмбебап, зияткерлік, коммуникативтік, эмоционалды және еріккүштік қасиеттерге (білім, дағдылар, қасиеттер мен қабілеттер) негізделген кәсіби міндеттер жинағын шешу қабілеті.

- абстрактілі ойлауға, талдауға, синтездеуге қабілетті (ӘҚ-1);

- стандартты емес жағдайларда әрекет етуге, қабылданған шешімдер үшін әлеуметтік және этикалық жауапкершілікті көтеруге дайын (ӘҚ-2);

- өзін-өзі дамытуға, өзін-өзі жүзеге асыруға, шығармашылық әлеуетті пайдалануға дайын (ӘҚ-3);

2.2. Жалпыкәсіптік құзыреттер (ЖҚК):
Жалпы кәсіби құзыреттілік-маманның кәсіби қызметті тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін ықпалдастырылған білім, дағдылар мен тәжірибе, сондай-ақ жеке қасиеттер негізінде кәсіби міндеттер жинағын шешу қабілеті.

- кәсіби қызметті талдау, жоспарлау және ұйымдастыру қабілеті (ЖҚК-1);

- кәсіби қызмет саласындағы міндеттерді шешу үшін орыс және шет тілдерінде ауызша және жазбаша нысанда коммуникацияға дайын болу (ЖҚК-2);

2.3. Кәсіптік құзыреттер (КҚ):

Кәсіби құзыреттілік – маманның нақты білім, білік, дағды негізінде таңдалған қызмет саласындағы кәсіби міндеттер жинағын шешу қабілеті.

- персоналды басқару технологияларын меңгеру, қойылған міндеттерді шешу үшін командаларды қалыптастыру дағдылары мен дайындығына не болу (КҚ-1);

- ұйымдастырушылық қабілеттерге не болу, ұйымдастырушылық басқару шешімдерін табу және қабылдау қабілеті, оның ішінде дағдарыстық жағдайларда (КҚ-2);

- жария билік органының жұмысын жоспарлау және ұйымдастыру, жария билік органы қызметінің стратегиясына, максаттары мен міндеттеріне, ішкі және сыртқы жағдайларына барабар ұйымдық құрылымды әзірлеу, функцияларды, өкілеттіктер мен жауапкершілікті орындаушылар арасында бөлуді жүзеге асыру қабілеті (КҚ-3);

- мемлекеттік басқару саласында талдау және жоспарлау қабілетіне не болу (КҚ-4);

3. Қорытынды аттестаттау көлемі, құрылымы және мазмұны

Университетте қорытынды аттестаттау дипломдық жұмысты (жобаны) қорғау немесе кешенді емтиханды тапсыру түрінде өткізіледі. Қорытынды аттестаттау кешенінде 12 академиялық кредитті құрайды. ҚА ұзақтығы – 6 апта.

Білім беру бағдарламасы бойынша қорытынды аттестаттау мыналарды қамтиды:
- дипломдық жұмысты (жобаны) дайындау және қорғау;
- кешенді емтихан тапсыруға дайындық және тапсыру.

3.1 Кешенді емтихан

Кешенді емтиханның мақсаты – түлектің кәсіби дайындық деңгейін және оның кәсіби қызметі саласындағы практикалық мәселелерді шешуге қабілеттілігін анықтау.

Кешенді емтихан алдында білім алушыларға қорытынды аттестаттауға шығарылатын мәселелер бойынша кеңес беру жүргізіледі. Емтихан материалдарын Экономика және құқық факультетінің Ғылыми кеңесі бекітеді. Емтихан билеттеріне факультет деканы және кафедра меңгерушісі қол қояды.

Мемлекеттік емтихан билеттер бойынша ауызша нысанда, аттестаттау комиссиясының ашық отырысында өткізіледі. Ауызша түрде жауап беруге дайындық кезінде студенттер емтихан комиссиясының хатшысы берген факультет мөртаңбасы бар қағаз парақтарына әр сұрақ бойынша қажетті жазбалар жасайды. Жауапқа дайындалуға бірінші студентке 1 сағат беріледі, қалған студенттер кезектілік тәртібімен жауап береді. Емтихан билетінің сұрақтарына білім алушы көпшілік алдында жауап береді. АҚ мүшелері білім алушының мемлекеттік емтихан бағдарламасынан тыс қаралатын тақырыптар бойынша білім тереңдігін анықтау мақсатында қосымша сұрақтар қоюға құқылы. Емтихан билетінің сұрақтарына ауызша жауап беру ұзақтығы 30 минуттан аспауы тиіс.

Емтиханға жауапқа дайындық барысында осы қорытынды аттестаттау бағдарламасын және осы бағдарламаның 3.3-тармағында көрсетілген әдебиеттерді пайдалануға рұқсат етіледі.

3.2 Кешенді емтиханға шығарылатын сұрақтары бар пәндер тізбесі

Пән бойынша қорытынды аттестаттаудың үлгі тақырыбы
«Аймақтық экономика және басқару»

1. Аймақтық ғылым және ондағы аймақтық экономиканың орны
2. Аймақтық экономика теорияларының дамуының заманауи бағыттары
3. Аймақтық еңбек бөлінісінің түрлері және деңгейлері
4. Аймақтық салалық және аумақтық құрылымы
5. Аймақтық әлеуетінің негізгі құрамдас бөліктері
6. Өндіргіш күштерді орналастырудың заңдылықтары, қағдалары және факторлары
7. Аймақтық даму негіздерінің макроэкономикалық сипаттамасы
8. Қазақстан Республикасындағы аймақтық басқарудың ерекшеліктері
9. Аймақтық еңбек бөлінісінің түрлері және деңгейлері

10. Аумақтық еңбек бөлінісін ұйымдастыру нысандары
11. Аймақтың салалық және аумақтық құрылымы. Аймақтардың салалық байланыстары
12. Аймақтық ұдайы өндіру процесінің ұғымы және мәні. Ұдайы өндірістің аймақтық айырмашылықтары.
13. Аймақтық орталықпен, басқа аймақтармен және қалған сыртқы әлеммен экономикалық байланыстары.
14. Экономикалық қатынастардың негізгі нысандары: сауда, қаржылық.
15. Аймақтық меншіктің қызмет ету проблемалары
16. Аймақ экономикасы ашықтығының көрсеткіштері - әкелу, шығару, тауар алмасу коэффициенттері
17. Аймақ экономикасының салалық құрылымын мамандану, жергіліктену керсеткіштері бойынша талдау.
18. Аймақтық әлеуметтік - экономикалық дамуының индикаторлары.
19. Аймақтық тенсіздіктердің объективті негіздері және аймақтардың, дамуын мемлекеттік реттеу қажеттігі.
20. Аймақтық менеджментке әсер ететін ішкі және сыртқы орта факторлары.
21. Аймақтық менеджменттегі жаңа тенденциялар.
22. Аймақтық бағдарламалардың теориясы мен тәжірибесі.
23. Аймақтардың дамуын мемлекеттік реттеу қажеттілігі
24. Аймақтық деңгейдегі салықтық, несиелік, инвестициялық және бағалық саясат
25. Әлем елдеріндегі аймақтық экономикадағы мәселелері: жалпы және ерекше
26. Аймақтық дамудың басқару жүйесін құрудың әдістемелік негіздері
27. Аймақтық әлеуметтік-экономикалық дамуын жоспарлау-болжаудың негізгі әдістемелік бағыттары
28. Аймақтық орталықпен, басқа аймақтармен және қалған сыртқы әлеммен экономикалық байланыстары.
29. Бюджеттік жүйе және бюджетаралық қатынастар - аймақтық дамуды мемлекеттік реттеудің маңызды мәселелері
30. Аймақтық бағдарламалар құрылымы мен мазмұны, экономикалық және әлеуметтік тиімділігі

Пән бойынша қорытынды аттестаттаудың үлгі тақырыбы
«Мемлекеттік басқару теориясы»

1. Басқару және оның қоғамдағы ролі.
2. Қоғамдағы мемлекеттік басқару мен өзін-өзі басқару механизмдерінің дамуы.
3. Мемлекеттік басқару қағидаларын жүйелеу негіздері және олардың қолданылуы.
4. Мемлекеттік басқару стилінің элементтері мен өзіне тән белгілері.
5. Мемлекеттік басқарудың эволюциясы мен басқару мектептері.
6. Қоғамдағы мемлекеттік басқару мен өзін-өзі басқару механизмдерінің дамуы.
7. Басқарушылық қызмет белгілері, нысандары мен кезеңдері
8. Басқару үрдісінде ескерілетін табиғат пен қоғам заңдары.
9. Басқарушылық қызмет стилінің мемлекеттік басқарудағы жауапкершілікпен өзара байланысы және оны жетілдіру қажеттілігі.
10. Басқарудағы дамудың әлеуметтік-экономикалық заңдарының механизмі.
11. Қоғамдық қатынастар жүйесіндегі жауапкершілік және оның заңдық-құқтық астары.
12. Мемлекеттік басқарудағы жауапкершілік деңгейінің басқарушылық қызметті бөлу мен рәсімдеуге тәуелділігі.
13. Мемлекеттік басқарудың құрылымдық жүйелі-мақсаттық моделі.
14. Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік органдар жүйесінің түсінігі, біртұтастығы және олардың түрлері.
15. Мемлекеттік басқару нәтижелерін талдау әдістемесі және оларды бағалау.

16. Жалпы мемлекеттік және аймақтық деңгейлердегі басқарушылық қызмет тиімділігінің экономикалық астары.
17. Заң шығарушы билік пен оның органдарының мемлекеттік басқарудағы ролі.
18. Мемлекеттік басқарудың жалпы әлеуметтік тиімділігін бағалаудың мәні мен шарттары.
19. Парламент құрамы мен құрылымы.
20. Мемлекеттік басқару субъектілерін және экономиканы басқару органдарын ұйымдастыру мен қызмет етуінің тиімділігі.
21. Парламенттің өкілеттілігі және жұмыс істеу механизмдері.
22. Мемлекеттік аппарат және оның құрылымы.
23. Сот билігінің түсінігі және оның қоғамдағы ролі.
24. Өкілеттіліктерді шектеу.
25. Мемлекеттік басқаруды жүзеге асырудың әлеуметтік механизмі.
26. Мемлекеттік және аймақтық басқару органдарының өзара әрекеттесуі.
27. Мемлекеттік қызметкерлердің құқтық мәртебесі және жіктеу негіздері.
28. Мемлекеттік қызметкерлердің қызметтік құқтары мен міндеттері.
29. Қазақстан Республикасының мемлекеттік билік жүйесінің біртұтастығы.
30. Мемлекеттік басқарудың функциялар жүйесі, нысандары, әдістері мен құралдары.

Пән бойынша қорытынды аттестаттаудың үлгі тақырыбы
«Мемлекеттік басқарудағы шешімдерді қабылдау»

1. Қоғамды басқару үдерісіндегі мемлекеттік шешімдердің орны
2. Шешім қабылдау процесіне әсер ететін факторлар.
3. Мемлекеттік басқару шешімдерінің түлғалары.
4. Қазақстан Республикасы Үкіметінің мемлекеттік шешімдер қабылдау тәртібі.
5. Мемлекеттік басқару жүйесіндегі шешім қабылдау тетіктері
6. Мемлекеттік басқарудағы шешімдер қабылдау нысандары.
7. Шешім қабылдау субъектісі ретінде мемлекеттің ерекшелігі.
8. Мемлекеттік шешім қабылдаудың саяси параметрі.
9. Мемлекеттік шешімнің әкімшілік сипаты.
10. Мемлекеттік шешімдердің мақсаттарын әзірлеу кезеңі.
11. Мемлекеттік шешімдер қабылдаудың дайындық кезеңіндегі шаралар.
12. Мемлекеттік шешімдер қабылдауды ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету.
13. Мемлекеттік шешімдер қабылдаудағы қосбасшылықтың негізгі белгілері.
14. Басқарушылық шешімдердің орындалуын бақылау түрлері.
15. Атқарушы органдар қабылдайтын мемлекеттік шешімдермен реттелетін функциялар және осы шешімдерді қабылдауға бастамашылық ету ерекшеліктері
16. Атқарушы биліктің мемлекеттік органдарында мемлекеттік шешімдер қабылдау ерекшеліктері.
17. Мемлекеттік басқарудың негізгі ерекшеліктері және олардың басқару шешімдерін қабылдау механизміне әсері.
18. Әзірленген мемлекеттік шешімге қойылатын негізгі талаптар және оны орындау шарттары.
19. Мемлекеттік шешімдерді қабылдау және орындау процесінің көп деңгейлі сипаты.
20. Басқару процесінде проблеманың пайда болуын сипаттайтын негізгі белгілер.
21. Мемлекеттік шешімдерді іске асыру процесінде жоспарлаудың орны.
22. Мемлекеттік шешімдердің орындалуын мемлекеттік бақылау.
23. Мемлекеттік шешімдер қабылдаудағы тәуекел түрлері.
24. Мемлекеттік шешімдер қабылдау кезінде тәуекелдерді бақылау және басқару.
25. Мемлекеттік шешімдердің орындалуын қоғамдық бақылау.
26. Саяси қатығыстардың құрылымы мен негізгі формалары.
27. Қатығыстарды басқару және бақылаудың мәні.

28. Жағалдарды реттеу және шешу кезеңдері.
29. Мемлекеттік шешімдерді дайындау және қабылдау кезінде өз мүдделері бар және олардың осы шешімді қабылдауға ықпалы бар тараптар.
30. Мемлекеттік шешім қабылдаушы адамның және осы мүдделерге ықпал ететін жақын ортадағы адамдардың негізгі мүдделері.

3.3 Кешенді емтиханда пайдалануға рұқсат етілген әдебиеттер тізімі

1. Гражданский Кодекс Республики Казахстан.- Алматы, 2016
2. Новые гуманитарные науки. 100 новых учебников казахского языка. Дональд Ф. Куратко., Предпринимательство, теория, процесс, практика.- Астана, 2018 год
3. Дүйсенханов Е.С., Щеглов С.А., Хавин Д., Сейтенова А.А. Электрондық оқулық. Кәсіпкерлік және бизнес негіздері. Алматы: «Көкжиек - Горизонт», 2019ж.
4. Орешин В.П. Региональная экономика. Учебное пособие. – Риор, Инфра-М., 2017г.
5. Бузов М.П. Региональная экономика и управление развитием территорий. Учебное пособие. – Изд-во Дашков –К., 2017г.
6. Мырзақелді Кемел Мемлекет және кәсіпкерлік. Оқулық /Астана, 2014ж
7. Послание Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана от 31 января 2017г – Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность// Егеменді Қазақстан.- 2017г.- 31 қаңтар
8. Мырзақелді Кемел Экономиканы мемлекеттік реттеу. Оқулық/ Астана, 2016ж
9. Мырзақелді Кемел Управление персоналом в государственной службе (учебное пособие). Алматы, «Экономика», 2015, 244 с
10. Баринов В.А. Бизнес жоспарлау: Оқу құралы/-М: Форум, 2013-256с
11. Лосев В. Бизнес – жоспарды қалай құру керек: әр түрлі салалар үшін дайын бизнес-жоспарлар мысалдарымен практикалық басшылық: ағылш./В.Лосев –М.: Вильямс, 2013 – 208с
12. Нысанбаев С.Н. Коммерциялық кәсіпкерлік негіздері. – Алматы: Қазақ Университеті, – 2013ж
13. Уваров В.Н. Теория государственного управления. Часть I: методологические основы государственного управления. Алматы: КазГЮА, 2018
14. Основы организации местного управления и самоуправления: учебное пособие / Карагандинский экономический университет Казпотребсоюза; М.К. Жетписбаева, А.А. Мусатаева, Г.И. Гимранова. - Караганда: КЭУК, 2018.
15. Спанова Б.К. Теория государственного управления: Учебное пособие, Караганда - КЭУК, 2014 г. 198 с. 9.
16. Осейчук В. Теория государственного управления. Учебник и практикум- М.: Юрайт, 2016. – 344 с. 10.
17. Чиркин В.Е. Основы государственного и муниципального управления: Учебник. – Норма, Инфра-М, 2016. -384 с.
18. Захаров Н. Система государственного и муниципального управления, –М.: Инфра-М, 2016. - 288 с
19. Қиначева Ж.Б. Мемлекеттік басқару теориясы : оқу құралы.- Өскемен: С. Аманжолов атындағы ШҚМУ баспасы, 2012.-160 бет.
20. Нұрышева Т.С. Мемлекеттік басқарудың теориясы және практикасы. Оқу құралы. – Астана: ҚР Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы, 2013. – 171 б.
21. Конституция Республики Казахстан // ИПС «Адилет» (09.01.2014)
22. О государственной службе: Закон Республики Казахстан от 23 июля 1999 г. // ИПС «Адилет» (09.01.2014)

3.4 Кешенді емтиханда дайындық бойынша білім алушыларға ұсыныстар

“Аймақтық экономика және басқару” пәні

«Аймақтық экономика және басқару» оқу пәні «Мемлекеттік және жергілікті басқару» мамандығының студенттеріне арналған. Бұл пән арнайы пәндер циклінің бөлігі болып табылады, оларды оқу муниципалды басқару қызметін ұйымдастыру бойынша мамандарды дайындауға негіз болады. Аймақтық экономика – экономикалық ғылымның маңызды салаларының бірі.

Оның білімінің негізгі объектісі халық шаруашылығы қатынастарының біртұтас жүйесіндегі аймақтардың әлеуметтік-экономикалық дамуы болып табылады. Экономиканы реформалау және оны одан әрі тұрақтандыру және тұрақты дамыту белгілі бір аймақтық факторлар мен жағдайлармен және Қазақстанның нақты мемлекеттік құрылымымен, аймақтардың климаттық, географиялық, демографиялық жағдайларының күрт айырмашылығымен, олардың өсу бірқелкі еместігімен тығыз байланысты. Әлеуметтік-экономикалық даму Қазақстан Республикасының әрбір аймағының ерекшеліктерін зерттеу қажеттілігін объективті түрде анықтайды, олардың дамуы мен қызмет етуіне ұтымды көзқарасты айқындайды, мемлекеттің және оның жекелеген аумақтарының мүдделерін үйлестіру жолдарын іздейді.

Оқу пәнін оқу міндеттері

- мемлекеттің экономикалық саясатында аймақтарды дамытудың объективті нақты шарттарын ескерудің маңыздылығы туралы терең түсінік қалыптастыру;
- тұтастай алғанда ұлттық экономиканың және оның құрамдас бөліктері ретіндегі аймақтардың дамуының объективті өзара байланысы мен өзара тәуелділігі туралы көзқарасты қалыптастыру;
- экономиканы және әкімшілік-аумақтық қайта құрулардың әлеуметтік саласын реттеу мен басқарудың тұтас жүйесін қалыптастырудың әдіснамалық негіздері мен әдіснамалық тәсілдері туралы түсінік беру;
- аймақтық деңгейде экономика мен әлеуметтік саланы дамытудың жағдайы, бар проблемалары мен перспективалары туралы тұтас көзқарас алу;
- мемлекеттің экономикалық саясатында нақты аумақтардың аймақтық мүдделерін жүзеге асырудың ұтымды жолдары мен тетіктерін іздеуге тікелей назар аудару.

Осы пәнді игеру барысында студент келесі кәсіби құзыреттерді қалыптастырады және көрсетеді:

Білу

- «Аймақтық экономика және басқару» курсының негізгі ұғымдары мен терминологиялық аппаратын;
- аймақтық жүйелердің негізгі макроэкономикалық және микроэкономикалық көрсеткіштерін талдаудың теориялық және практикалық негіздерін;
- аймақтық экономикалық саясаттың принциптері және оны жүзеге асыру механизмдері туралы түсініктері болуы;
- әртүрлі концепцияларды, теориялар мен әдістерді пайдалана отырып, Қазақстан Республикасының өңірлік дамуын қалыптастырудың негізгі сценарийлік болжамдары туралы ақпаратқа ие болуы;
- Қазақстанның аймақтық ерекшеліктерін ескере отырып, экономикалық теория, статистика және өндіріс күштердің дамуы саласындағы білімдерін нақтылау.

Игеру

- аймақтың әлеуметтік-экономикалық даму саясатының тиімділігін бағалау;
- аймақ дамуының жекелеген аспектілерінің тиімділігінің сандық және сапалық сипаттамаларын анықтау;
- аймақтық дамуының тиімділігіне әсер ететін факторларды анықтау;
- аймақты дамытудың инновациялық бағыттарын және оларды жүзеге асыруды қаржыландыру жолдарын анықтау.

Дағдыларды меңгеру

- экономикалық зерттеулердің әдістемесі;
- экономикалық және әлеуметтік мәліметтерді жинау, оңдеу және талдаудың заманауи әдістерін;
- стандартты теориялық модельдерді пайдалана отырып, экономикалық құбылыстар мен процестерді талдау әдістері мен тәсілдерін;
- мезо және макродеңгейлердегі экономикалық процестер мен құбылыстарды сипаттайтын әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштерді есептеу мен талдаудың заманауи әдістері.
Курсты оқыту әдістемесі оның мақсаты мен міндеттерімен анықталады. Тапсырмаларды орындау студенттердің лекциялық және практикалық сабақтарын біріктіру арқылы, дәрістер мен оқытудың белсенді әдістерін (жеке тапсырмалар, семинарлар, диспуттар және т.б.) біріктіру арқылы қамтамасыз етіледі.

Пәннің мазмұны

Аймақтық экономика және басқару пәні.

Аймақтардың түсінігі және типологиясы

Аймақтық экономиканы зерттеудің негізгі ұғымдары, пәні және мәселелері. Аймақтық бөлініс. Шаруашылықтың аймақтық ұйымдастырылуын талдау үшін қолданылатын әдістер. Экономикалық кеңістік: түсінігі және құрылымы. Шаруашылық пен елді мекенді кеңістіктік ұйымдастыру формалары. Бірыңғай экономикалық кеңістік

Аймақтық экономика мен менеджменттің теориялық негіздері

Ауыл шаруашылығы туысқан теориясы Дж.Тюнен, В.Лаунхардттың өнеркәсіптік кәсіпорының рационалды стандарты

Аймақ экономиканы басқару және басқару объектісі ретінде

Аймақ ұлттық экономиканың ішкі жүйесі ретінде. Аймақтың стратегиялық мақсаттары. Аймақтағы ұрпақты болу процесінің ұйымдастырылу ерекшеліктері

Облыстың экономикалық әлеуеті және оны бағалау

Атырау облысының мысалында облыстың экономикалық әлеуеті. Өндіргіш күштерді болу заңдылықтары, принциптері және факторлары

Аймақ макроэкономикалық талдау объектісі ретінде

Аймақтардың әлеуметтік-экономикалық дамуын талдау. Әлеуметтік-экономикалық даму бойынша аймақтардың рейтингін қалыптастыру

Қазақстан Республикасы аймақтарының экономикасының тарихи-географиялық сипаттамасы

Қазақстан Республикасы аймақтарының экономикасының тарихи сипаттамасы. Қазақстан Республикасы аймақтарының экономикасының географиялық сипаттамасы.

Аймақтық дамуы мемлекеттік реттеудің қажеттілігі мен мәні

Экономиканы мемлекеттік реттеудің қажеттілігі мен мәні. Экономиканы мемлекеттік реттеудің негізгі нысандары

Аймақтық басқару жүйесін қалыптастыру.

Аймақтық басқару. Аймақтық саясаттың мақсаты, міндеттері, принциптері мен басымдықтары. Қазақстан Республикасының аймақтық саясатының негізгі бағыттары.

Облыс экономикасының дамуын жоспарлау және болжау

Аймақ экономикасының дамуын жоспарлау. Облыс экономикасының дамуын болжау. Аймақтық бағдарламалар. Мақсатты аймақтық бағдарламалар. Облысты дамытудың республикалық мақсатты бағдарламалары

Арнайы экономикалық аймақтар аймақтық саясаттың құралы ретінде

Арнайы экономикалық аймақтарды құрудың мақсаттары. Арнайы экономикалық аймақтардың түрлері. Арнайы экономикалық аймақтарды құрудың шарттары. АЭА жұмыс істеу механизмі. Технополистер мен технопарктер

Аймақтық саясатты жүзеге асырудың экономикалық механизмдері

Аймақтық экономикалық саясаттың мақсаттары. Облыстық бюджеттер және шаруашылық жүргізуші субъектілердің қаржысы. Қазақстан Республикасының бюджет жүйесі. Шоғырландырылған қаржылық баланс

Аймақтық дамуы мемлекеттік реттеудің әлемдік тәжірибесі

Аймақтық дамуы мемлекеттік реттеудің әлемдік тәжірибесі

"Мемлекеттік басқару теориясы" пәні

Мемлекеттік басқару теориясы курсы экономикалық білім берудің маңызды пәндерінің бірі, "мемлекеттік және жергілікті басқару" мамандығы үшін бейімдік пәні болып табылады.

Мемлекеттік басқару - бұл тек іс-әрекет, құбылыстар мен процестер ғана емес, сонымен қатар ғылым, білімнің синтезделген саласы, сонымен қатар оқу курсы. Білім саласы ретінде ол мемлекеттік басқару институттарын, органдарын, құбылыстарын, тәсілдерін, процестерін зерттейді, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін талдайды (оның ішінде шет мемлекеттермен салыстырмалы түрде), даму тенденциялары мен перспективаларын аңады, мемлекеттік басқаруды жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлейді. Студенттер курсты оқып жатқан кезде басқару кәсіргі жағдайда мемлекеттік басқарудың тұжырымдамалық негіздерін қалыптастырудың маңызды функциясы деген ойға енуі керек. Біз олардың белгілі бір құрылымын сақтауды, қызмет режимін сақтауды, олардың бағдарламаларын іске асыруды қамтамасыз ететін мемлекеттік пен қазақстандық демократияны одан әрі нығайту туралы айтып отырмыз. Студенттер мемлекеттік аппаратта кәсіби жұмыс істеу үшін қажетті мемлекеттік басқару саласындағы білімнің тұтас жүйесін меңгеруі тиіс.

Оқу пәнін оқу міндеттері:

- басқарудың теориялық және әдіснамалық негіздерін, басқару жүйесінің компоненттерінің қасиеттерін оның тұтастығы тұрғысынан таныстыру,
- басқару жүйесіндегі принциптерді, әдістерді, функциялар мен құралдарды тереңдету;
- пәнінің тұжырымдамалық аппаратын меңгеру және басқару жүйелерін ұйымдастыру;
- нарықтық экономика жағдайында басқарушылық шешімдерді әзірлеу, қабылдау және іске асыру дағдыларын игеру, ұйымды басқару жүйесін жобалау мен іске асыруды дамыту.

Осы пәнді игеру барысында студент келесі кәсіби құзыреттерді қалыптастырады және көрсетеді:

Білу

- Этика теориясына және мінез-құлық мәдениетіне қатысты негізгі ұғымдар, этикалық ұғымдар, мемлекеттік қызметшілердің мінез-құлқының этикалық және мәдени негіздері;
- персоналды басқару жөніндегі ұйымның қызметін, персоналды басқарудың кәсіргі заманғы теориясы мен практикасын, еңбек шарттарын (келісімшарттарын) әзірлеу және жасасу және еңбек дауларын реттеу тәртібін, кадрлық құжаттаманың стандарттары мен біріздендірілген нысандарын, еңбекті қорғау ережелері мен нормаларын регламенттейтін заңнамалық және нормативтік құқықтық актілер.

Игеру

- мемлекеттік және жергілікті қызметкерлерге қойылатын этикалық талаптарға сай мінез-құлық дағдыларын, іскерлік қарым-қатынас техникасын, оның тактикасы мен стратегиясын, мемлекеттік қызметтің ерекшеліктерін, этикеттерін ескере отырып қолдану және оларды пайдалана білу;

- мемлекеттік қызметшінің этикалық принциптері мен мінез-құлық нормаларын талдау және әзірлеу;

- экономикалық жағдайды талдау және бағалау негізінде дербес шешім әзірлеуді жинау және жүйелеу, оқу процесінде алған білімдерін қазіргі экономикалық шындыққа пайдалану, экономикалық ойдың дамуына ретроспективті қозғарасқа қатысты мәселелер бойынша өз ұстанымын білдіру және негіздеу;

- персоналды тарту, іріктеу және іріктеу бойынша жұмыстарды ағымдағы және перспективалық жоспарлауды жүзеге асыру;

- ұйым қызметкерлерінің еңбек нәтижелеріне бағалау жүргізу.

Дағдыларды меңгеру

- мемлекеттік және жергілікті басқару жүйесіндегі этикалық-мадени проблемаларды анықтау дағдыларымен, студенттердің мемлекеттік қызметшілердің этикалық және мәдени деңгейін арттыру бойынша мемлекет қызметшінің негізгі бағыттары туралы түсініктерін қалыптастыру;

- әдебиеттермен, мемлекеттік басқару саласындағы нормативтік құжаттармен, статистикалық деректермен жұмыс істеудің практикалық дағдылары;

- қарастырылып отырған тақырыптың нақты мәселелерін шешуге бағытталған қорытындылар мен ұсыныстар бойынша қорытынды шығару.

Пәннің мазмұны

Мемлекеттік басқару: әлеуметтік қызметтің ерекше түрі, білім саласы және оқу пәні

Мемлекеттік басқару теориясын зерттеу. Ұғымдар: «менеджмент» және «мемлекеттік басқару». Мемлекеттік басқару теориясының зерттеу пәні. Мемлекеттік басқару теориясының зерттеу пәні. Мемлекеттік басқару теориясы білім саласы, оқу пәні ретінде Мемлекеттік басқару теориясын зерттеу әдістемесі мен әдістемесі. Мемлекеттік басқару теориясының қалыптасуының негізгі кезеңдері.

Мемлекет нысаны және оның элементтері

Мемлекет формаларымен және оның элементтерімен таныстыру. Халықты бөлудің әкімшілік-аумақтық және өндірістік принциптері. Мемлекет нысаны туралы түсінік. Мемлекеттік басқару нысандарының түсінігі және түрлері. Мемлекеттік басқару нысандарының түсінігі және түрлері. Саяси режим түсінігі және түрлері.

Мемлекеттік билік

Мемлекеттік билік әлеуметтік биліктің ерекше түрі ретінде. Мемлекеттік билікті заңдастыру және заңдастыру. Мемлекеттік биліктің бірлігі, оның тармақтарының бөлінуі және субсидиялануы. Мемлекеттік басқару мемлекеттік басқаруды жүзеге асыру тәсілі ретінде

Мемлекеттік аппарат

Мемлекеттік аппарат ұғымы. "Мемлекет механизмі" және "мемлекеттік аппарат" ұғымдарының арақатынасы. Мемлекеттік орган мемлекет механизмінің негізгі элементі ретінде. Мемлекеттік аппараттың ұйымдастырылуы мен қызметінің принциптері

Мемлекеттік басқарудағы реттеуші нормалар

Нормативтік және нормативтік емес реттеушілер жүйесі. Құқықтың реттеуші ролінің ерекшеліктері. Мемлекеттік басқарудағы реттеуші нормалардың ерекшеліктері. Құқықтың реттеуші ролінің белгілері.

Мемлекеттік басқару

Мемлекеттік басқарудың ерекшеліктері. Басқару қызметі және мемлекеттік режим. Басқару қызметі және мемлекеттік режим. Мемлекеттік органдар қызметінің құқықтық және құқықтық емес нысандары. Ұғымдар: «мемлекеттік басқару» және «мемлекеттік басқару жүйесі»

Мемлекеттік басқару: жеке, ұжымдық және қоғам

Мемлекеттік басқару және халық. Жеке тұлғаның құқықтық мәртебесінің түсінігі және түрлері. Мемлекеттік басқару және ұжым. Мемлекеттік басқару және қоғам. Қоғамдық өмірдің әртүрлі аспектілерін мемлекеттік реттеудің ерекшеліктері.

Мемлекеттік басқарудың аумақтық деңгейлері

Мемлекеттік басқару. Мемлекеттік субъектісі деңгейіндегі мемлекеттік басқару. Мемлекеттік басқару және автономды құрылымдар. Мемлекеттік басқару және әкімшілік-аумақтық бірліктер. ҚР Мемлекеттік басқарудың аумақтық деңгейлері

ҚР Мемлекеттік басқарудың конституциялық негіздері

Конституция: түсінігі, құрылымы, жіктелуі. ҚР Конституциясының құқықтық қасиеттері. ҚР-да мемлекеттік билікті ұйымдастырудың конституциялық қағидағтары. Конституцияның Құрылымы. Конституциялардың Жіктелуі. Конституцияларды қабылдау тәсілдері. ҚР Конституциясының құқықтық қасиеттері. Ұйымның Конституциялық принциптері.

Мемлекеттік басқару жүйесіндегі заң шығарушы билік

Мемлекеттік басқарудағы заң шығарушы биліктің ерекшеліктері. Парламенттің түсінігі мен құрамы. Парламенттің құрылымы. Парламенттің өкілеттіктері. Парламент жұмысының нысандары. Парламенттің түсінігі мен құрылымы. Парламент депутатының құқықтық жағдайы. Мемлекеттік басқарудағы заң шығарушы билік пен оның органдарының ролі.

Мемлекеттік басқару жүйесіндегі атқарушы билік

Мемлекеттік басқару жүйесіндегі атқарушы биліктің ерекшеліктері. Мемлекет басшысы және мемлекеттік басқару. Үкіметтің түсінігі, құрамы және құрылымы. Атқарушы биліктің және оның органдарының мемлекеттік басқарудағы ролі. Мемлекеттік басқарудағы Монарх. Президент мемлекеттік басқаруда

Мемлекеттік басқару жүйесіндегі сот жүйесі

Қоғамдағы сот билігінің түсінігі мен ролі. Сот органдарының құрамы және оларды қалыптастыру тәртібі. Сот органдарының түрлері. Сот жүйелерінің модельдері. Сот билігін жүзеге асыру. Сот органдары және олардың құрылымы. Сот органдарының түрлері мен модельдері. Сот процесінің түрлері

Мемлекеттік басқару жүйесіндегі конституциялық бақылау

Қоғамдағы бақылау күшінің түсінігі мен ролі. Бақылау органдарының түрлері және олардың қызмет формалары. Бақылау органдары қызметінің нысандары. Конституциялық бақылаудың қалыптасуы. Мемлекеттік органдар жүйесіндегі конституциялық бақылау органдарының орны

Мемлекеттік қызмет

Мемлекеттік қызмет институтының жалпы сипаттамасы "Қарапайым" және жіктелген Мемлекеттік қызмет. Мемлекеттік қызметшілердің қызметтік құқықтары мен міндеттері. Мемлекеттік басқару жүйесіндегі бюрократияның орны мен ролі. ҚР мемлекеттік қызметі. Мемлекеттік қызмет институтының жалпы сипаттамасы. "Қарапайым" және жіктелген Мемлекеттік қызмет. Мемлекеттік қызметшілердің қызметтік құқықтары мен міндеттері

Мемлекеттік басқарудағы менеджмент және мемлекеттік басқарудағы жауапкершілік

Мемлекеттік басқару субъектісі мен объектісі. Басқарудың сыртқы және ішкі ортасы. Қошбасшылық және қошбасшылық стилі. Жанжалды басқару. Құқық бұзушылық және жауапкершілік. Мемлекеттік органдардың, мемлекеттік ұйымдардың, мемлекеттік қызметшілердің мемлекеттік басқару саласындағы құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілігі. Басқарудың түсінігі, сыртқы және ішкі ортасы. Мемлекеттік басқарудың функциялары, ұйымдастырылуы (құрылымы) және процесі. Басқарудың түсінігі, сыртқы және ішкі ортасы. Құқық бұзушылық және жауапкершілік. Мемлекеттік органдардың, мемлекеттік ұйымдардың, мемлекеттік қызметшілердің мемлекеттік басқару саласындағы құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілігі.

"Мемлекеттік басқарудағы шешімдерді қабылдау" пәні

Мемлекеттік басқару теориясы курсы экономикалық білім берудің маңызды пәндерінің бірі, «Мемлекеттік басқарудағы шешім қабылдау» мамандығына арналған негізгі пән болып табылады.

Бакалаврларға мемлекеттік қызмет жүйесінде басқарушылық мемлекеттік шешімдерді әзірлеу, жоспарлау, қабылдау және орындау, олардың тиімді жүзеге асырылуын және бақылауды ұйымдастыру процесінің теориясы мен практикалық аспектілері бойынша білім беру. Заманауи басқару және шешім қабылдау үлгілерін пайдалану негізінде басқарушылық мемлекеттік шешімдерді әзірлеуге және жүзеге асыруға қабілетті жоғары білікті генералдарды даярлау.

Оқу пәнін оқу міндеттері:

- шешім қабылдаудың жалпы теориясының теориялық негіздері мен әдіснамалық негіздерін зерттеу;

- мемлекеттік деңгейде басқару шешімдерін қабылдаудың саяси-құқықтық негіздерін зерттеу және қоғамдық өмірдің әртүрлі салаларындағы мемлекеттік басқару механизмдері туралы идеяларды дамыту;

- жүйені талдау және басқарушылық шешімдерді дайындау мен қабылдауды ақпараттық-аналитикалық қамтамасыз ету дағдыларын қалыптастыру;

- мемлекеттік шешімдерді дайындау және қабылдау процесінде қолданылатын ақпараттық ресурстармен жұмыс істеу дағдыларын меңгеру;

- ақпараттық-анықтамалық, аналитикалық және нормативтік құқықтық құжаттарды және олардың жобаларын дайындау дағдыларын дамыту.

Осы пәнді меңгеру барысында студент келесі кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастырады және көрсетеді:

Білу

- қоғамдық шешімдерді қабылдау теориясы мен тәжірибесі саласындағы негізгі ұғымдардың мазмұнын;

- мемлекеттік шешімдердің мәні мен түрлері және оларды қабылдау әдістері;

- мақсат қою принциптерін, жоспарлаудың түрлері мен әдістерін;

- мотивация, топтық динамика, команда құру, коммуникация, қошбасшылық және жанжалдарды басқару мәселелерін қамтитын ұйымдағы адамдар арасындағы өзара әрекеттестіктің негізгі теориялары мен тұжырымдамалары;

Игеру

- кәсіби функцияларды жүзеге асыруға байланысты мақсат қою және міндеттерді тұжырымдау;

- басқарушылық мәселелерді шешу үшін ұжымның өзара әрекетін ұйымдастыру;

- ұйымның сыртқы және ішкі ортасын талдау, оның негізгі элементтерін анықтау және олардың ұйымға әсерін бағалау;

- қабылданған мемлекеттік шешімнің нәтижелері мен салдарын және қабылданған шешімдердің әлеуметтік маңыздылығы тұрғысынан олар үшін жауапкершілікке дайындығын бағалай білу;

- мемлекеттік қызметте құқықтық тәртіптің сақталу деңгейін талдау

Дағдыларды меңгеру

- кәсіби қызметтің басымдықтарын анықтау, басқару шешімдерін әзірлеу және тиімді жүзеге асыру, оның ішінде белгісіздік пен тәуекелдер жағдайында, басқарушылық шешімді жүзеге асыруда реттеуші ықпал етудің барабар құралдары мен технологияларын қолдану қабілеті;

- тиімділікті бақылауды ұйымдастыру, басқару шешімдерінің сапасын бағалау және әкімшілік процестерді жүзеге асыру мүмкіндігі;

- мемлекеттік бағдарламаларды іске асырудың экономикалық және әлеуметтік жағдайларын бағалау дағдылары.

Пәнінің мақсаты, мемлекеттік шешім түсінігі, мемлекеттік медицина университеті жүйесінде басқару шешімдерін әзірлеудің жалпы әдістемесі

Басқарушылық мемлекеттік шешімдерді әзірлеу әдістемесі мен әдістемесі тұжырымдамасы. Басқарушылық мемлекеттік шешімді әзірлеу әдістемесі және оның сипаттамасы. Басқару шешімдерінің мәні мен мазмұны. Басқару шешімін әзірлеудің типтік алгоритмі, оның сипаттамалары. Басқару процесін ұйымдастыру мен әдістемесіндегі басқарушылық шешімнің функциялары. Басқарушылық мемлекеттік шешімдердің типологиясы. Әзірлеу және шешім қабылдау процесін ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету, технологиялық қамтамасыз ету. Басқару шешімдерін әзірлеудің тұжырымдамасы, принциптері және парадигмалары.

Басқарудың даму принциптері мен негізгі кезеңдері үкімет шешімдері

Басқарушылық мемлекеттік шешімдерді әзірлеудің негізгі принциптерінің мәні мен мазмұны. Басқарушылық мемлекеттік шешімдердің дамуының негізгі кезеңдерінің сипаттамасы. Басқару шешімін әзірлеуге дайындық процесінің мәні мен мазмұны. Басқарушылық мемлекеттік шешімді әзірлеу процесінің мәні мен мазмұны. Шешім қабылдау процесінің мәні мен мазмұны, жүзеге асыру, нәтижелерді талдау.

«Критерий» ұғымы, критерийлерге қойылатын талаптар. Критерийлердің түрлері. Бір критериялды және көп критериялды жүйелер. Критерийлерді таңдау. Критерийдің нысаны, өлшемдердің мәнін өлшеуге арналған шкалалар. Критериялды өлшеу технологиялары.

Басқарушы мемлекеттік шешімдерді әзірлеу мен жүзеге асырудағы жоспарлау процесінің мәні мен мазмұны

Жоспарлау процесінің мазмұны. Жоспар компоненттері. Жоспарлау процесінің диаграммасы. Жоспарлау процесінде шығармашылық және аналитикалық рөл. Критерийлерге сәйкес баламаларды бағалау матрицасы. Негізгі оқиғалар мен кестенің картасы. Іс-әрекет баламаларын талдау. Оңтайлы шешімді таңдау. Баламаларды жүзеге асыруға сыртқы және ішкі ортаның әсері. Басқару шешімдерін әзірлеудің әдістемелік негіздері. Проблемалық жағдайды жүйелік талдау. Мәселенің балама шешімдерін генерациялау.

Мемлекеттік шешімдерді қабылдау деңгейлері

Мемлекеттік шешім қабылдауды деңгейлік сегменттеу себептері. Мемлекеттік шешім қабылдаудың саяси деңгейі. Саяси деңгейде мемлекеттік шешімдерді қабылдаудың қоғамдық формалары. Мемлекеттік шешімдерді қабылдаудың жасырын құралдары.

Мемлекеттік шешімдер: саяси және құқықтық және басқарушылық аспектілері

Мемлекеттік шешімдерді қабылдау және мемлекеттік басқару жүйесі. Мемлекеттік шешімдер: түсінігі, түрлері, айрықша белгілері, мемлекеттік мүдде. Мемлекет басшылары, шенеуніктер, депутаттар мүдделердің өкілі ретінде. Лобби жасау. Мемлекеттік шешімдердегі стратегиялық және тактикалық. Мемлекеттік шешім қабылдаудағы тәуекелдер мен шектеулер.

Саяси және басқару шешімдері: түрлері мен фазалары. Мемлекеттік шешімдер және мемлекеттік саясат. Сыртқы саясат және ішкі саяси мемлекеттік шешімдер.

Мемлекеттік билік пен басқару органдарында басқарушылық шешімдерді дайындау мен қабылдауды ақпараттық, әдістемелік және аналитикалық қамтамасыз ету
Ақпарат: түсінігі, сапасы, өмірлік циклі, жіктелуі. Ақпарат стратегиялық ресурс және ақпараттық қоғам дамуының бастапқы негізі ретінде. Мемлекеттік органдарды ақпараттық қамтамасыз ету: түсінігі, түрлері, технологиялары. Басқарушылық шешімдерді дайындау мен қабылдауды фактілік қамтамасыз ету. Мемлекеттік және ведомстволық статистика.

Үкімет шешімдерін орындау

Үкімет шешімдерін іске асыру. Мемлекеттік шешімдерді бағдарламалық-мақсатты жүзеге асыру. Мемлекеттік шешімдерді ілгерілету жолдары. Саяси әрекеттердің түрлері. Коммуникациялар мен келісімдер. Тімділік түсінігі және түрлері. Мемлекеттік саясаттың билік пен басқарудың лауазымды тұлғалардың әкімшілік-басқару процесінің тиімділігі. Мемлекеттік функцияларды жүзеге асырудың және мемлекеттік шешімдердің орындалуының ашықтығы факторы ретінде мемлекеттік билік пен басқару органдарының қызметі туралы ақпараттандыру.

Мемлекеттік билік пен басқарудың атқарушы органдарындағы заң шығару процесі және шешім қабылдау

Заң шығару процесі: кең және тар мағынадағы ұғым. Заң шығару процесінің кезеңдері. Заң жобасын дайындау және енгізу. Заң шығару бастамасының субъектілері. Заңды қарау және қабылдау, келісу рәсімдері. Қол қою және жариялау. Заң шығару процесін реттеу және реттеу: мерзімдері, қатысушылары, шектеулері. Заң шығару техникасының негіздері. Атқарушы және басқару органдарында қабылданған мемлекеттік шешімдердің түрлері. Жеке және ұжымдық шешімдер. Қоғамдық және ұйымшыл шешімдер. Әкімшілік процедуралар мен ережелер.

Сайлау және референдум процестері мемлекеттік шешімдерді қабылдау механизмдері ретінде

Сайлау жүйесінің түсінігі және түрлері, пропорционалдық жүйе. Сайлау квоталары. Берілмейтін бірыңғай дауыс жүйесі (шектеулі дауыс, кумулятивтік дауыс). Бірыңғай ауысатын дауыс беру жүйесі, аралас жүйелер. Сайлау және референдум процестері: түсінігі, кезеңдері, процедуралары, әрекеттері. Сайлау мен референдумға шақыру. Сайлау науқаны. Сайлаулар мен референдумдарды қаржыландыру. Дауыс беру нәтижелерін және сайлау/референдум нәтижелерін анықтау. Саяси абсентеизм.

Әзірлеуді жоспарлау және бақылау әдістері басқарушылық үкімет шешімдері

Желіні жоспарлау мен басқарудың негізгі түсініктері. Жұмыстар кешені, желі моделі. Желілік диаграмма. Жұмыс, тәуелділік, оқиға. Желі үлгісіне тапсырыс беру. Оқиғаларды нөмірлеу және желілік диаграмма жұмысын кодтау. Желілік диаграмманың уақыты, құны және ресурс параметрлері.

Белгісіздік және тәуекел жағдайында басқарушылық мемлекеттік шешімдерді әзірлеу әдістері мен технологиялары

Белгісіздік және тәуекел туралы түсінік. Белгісіздік жағдайында мемлекеттік басқарушылық шешімдерді негіздеу мәселелері, белгісіздік шарттары. Басқарудағы тәуекелдердің құрамдас бөліктері мен көздері. Стохастикалық тәуекел жағдайында басқару шешімдерін қабылдау технологиялары. Мінез-құлқ тәуекелі жағдайында басқару шешімдерін қабылдау технологиялары. Біқтимал тәуекелді азайту шаралары. Бастапқы ұғымдар.

Стратегиялық даму процесінің мәні мен мазмұны мемлекеттік медицина университетінің органдарында үкімет шешімдері

Стратегиялық менеджменттің мәні мен мазмұны. Стратегиялық мемлекеттік басқарудың негізгі принциптері. Басқару стратегиясын әзірлеу технологиялары. Стратегиялардың классификациясы. Стратегиялық шешімдерді әзірлеудегі сценарийлік модельдеудің мәні мен мазмұны.

Орындау бақылауын ұйымдастырудың тетелдік тәжірибесі басқарушылық мемлекеттік шешімдер, жауапкершілік жүйесі

Жауапкершіліктің мәні және түрлері. Нормативтік басқару және жауапкершілікті болу. Басшының моральдық жауапкершілігі. АҚШ-та басқарушылық шешімдерді әзірлеу және қабылдаудың негізгі ерекшеліктері. Басқару шешімдерін әзірлеудің жапондық әдістерінің ерекшеліктері. Батыс Еуропадағы басқару шешімдерінің дамуы.

Мемлекеттік басқару шешімдерін дайындау мен орындаудың әлеуметтік-психологиялық негіздері

Мемлекеттік медицина университетінің органдарында басқарушылық мемлекеттік шешімді әзірлеу және жүзеге асыру процесінде адам факторының рөлі. Басқарушылық мемлекеттік шешімдерді дайындау процесінде адам факторының рөлі; басшы мен бағынушы арасындағы қарым-қатынас негіздері; бағыншылардың ынтасын арттыру әдістері. Басқарушылық мемлекеттік шешімді әзірлеу және жүзеге асыру процесіндегі қиындарлықтың рөлі.

Билік және ұйымдық иерархия, басқарушылық үкімет шешімдерін әзірлеу процесінде басқару өкілеттіктерін беру

Күш, ықпал, күш және олардың қалыптасу көздері. Басқару өкілеттіктерін беру. Басқару процесіндегі негізгі тиімділік көрсеткіштері (KPI). Шешімді әзірлеу процесін орталықтандыру және орталықсыздандыру.

3.5 Мемлекеттік емтихан тапсыру нәтижелерін бағалау критерийлері

Экономика және мемлекеттік басқару бакалаврын даярлау сапасының деңгейін бағалауды қорытынды аттестаттау бағдарламасында айқындалған диагностика нысанлары мен әдістерін пайдалана отырып, белгіленген қағидалар, қағидағтар, критерийлер, бағалау жүйесі мен шкаласы негізінде қорытынды аттестаттау мүшелері жүзеге асырады. Бакалаврды даярлау сапасын бағалау объектісі кешенді біліктілік тапсырмаларын орындау процесінде жаңғыртылатын экономика және мемлекеттік басқару бакалаврының құзыреттер жүйесі алған білімдер, іскерліктер мен дағдылардың жиынтығы болып табылады.

Экономика және мемлекеттік басқару бойынша бакалаврды даярлау сапасының деңгейін бағалауды қорытынды аттестаттау мүшелері объективтілік, даралық, кешенділік, әдептілік және құзыреттілік тәсіл қағидағтары негізінде құраушылар бойынша оқыту (құзыреттілік) нәтижелерін көрсететін сатып алынған жалпы мәдени және кәсіби құзыреттер жүйесін ескере отырып жүзеге асырады:

-әкімшілендіру, ұжымды басқару, операциялық процестерді басқару, қаржы-экономикалық, маркетингтік инновациялық қызметті талдау және басқару, өндірістік қызметті ұйымдастыру, белгілі бір қызмет саласында басқару аппараты жоқ ұйымдардың бастапқы құрылымдық бөлімшелерінде және кәсіпорындарда логистикалық процестерді басқару.

Бакалаврдың дайындық сапасын бағалау нәтижелері экономика және мемлекеттік басқару түлекті дәлелдеуі керек:

-кәсіптік қызмет саласындағы ғылым жетістіктерін қоса алғанда, оқыту және практикалық қызмет процесінде алынған тұжырымдамалық білімі бар;

-кәсіби қызмет пен бойынша күрделі және болжанбайтын міндеттер мен проблемаларды шеше алады, бұл ақпаратты өз бетінше жинауды және түсіндіруді, шешу әдістері мен құралдарын таңдауды, инновациялық тәсілдерді қолдануды талап етеді.

Бағалау жүйелерін пайдалану арқылы дайындық сапасының деңгейі:

Әріптік жүйе бойынша баға	Баллардың сандық баламасы	Пайыздық мазмұны	Дәстүрлі жүйе бойынша бағалау
A	4,0	95-100	өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	Қанағаттанарлық
C	2,0	65-69	
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	Қанағаттанарлықсыз
Fx	0,5	25-49	
F	0	0-24	

Қорытынды аттестацияға бітірушінің жауабын бағалау критерийлері

Баға	Бағдарламаның даму деңгейінің сипаттамасы
Өте жақсы	Студент жалпы мәдени, жалпы кәсіптік және құзыреттіліктердің жоғары деңгейде қалыптасуын көрсетеді, проблеманы, ғылыми зерттеудің міндеттері мен әдістерін, практикалық өндірістік тапсырмаларды түсінетінін ашады, кәсіби терминологиямен еркін әрекет етеді, оны белгілеу және негіздеу кезінде қолданады, жұмыстың мақсаты, оның өзектілігі, жана идея тудыру қабілеті бар; жүйелі және аналитикалық ойлау дағдыларын меңгереді; өз бетімен жұмыс істеу қабілетін, өз білімін, дағдысын және иелігін басқарудағы мәселелерді шешуге қолдана білуін көрсетеді. <i>Критерийлер:</i> - сұраққа толық, жан-жақты жауап берілді; - жауапта нақты құрылым қадағаланады, логикалық реттілікпен салынған; - студент барлық қосымша сұрақтарға нақты, дәлелді жауаптар берді.
Жақсы	Студент жалпы мәдени, жалпы кәсіптік және құзыреттердің қалыптасуын орташа деңгейде көрсетеді: негізгі білім, дағдылар игерілген, бірақ ғылыми жұмыстың мақсатын қою және негіздеуде (практикалық өндірістік тапсырма) болмашы қателер, дәлсіздіктер, қиындықтар, орындалған кәсіби тапсырмалардың нәтижелерін негіздей отырып, оның өзектілігі. <i>Критерийлер:</i> - ұсынылған мәселе бойынша толық, егжей-тегжейлі жауап берілді; - жауап анық құрылымдалған, логикалық реттілікпен салынған; - ұғымдарды, тұлғаларды, терминдерді, мерзімдерді анықтауда қателіктер жіберілді; - қосымша сұрақтарға толық емес немесе жеткіліксіз дәлелденген

елеулі қателіктер жіберіледі, белгілі бір білімнің, дағдының және дағдының болмауы көрінеді, студент білім мен дағдыларын қолдануда айтарлықтай қиындықтарды бастан кешіреді оларды жана жағдайларға көшіру кезінде, ғылыми жұмыстың (практикалық өндірістік тапсырманың) мақсаттарын негіздеу, оның өзектілігі, орындалған кәсіби тапсырмалардың нәтижелерін негіздеу кезіндегі дағдылар.

Критерийлер:

- ұсынылған мәселе бойынша толық емес жауап берілді;
- бағындау логикасы мен реттілігінде кейбір бұзушылықтар бар;
- теориялық материалды бағындау және терминдерді, тұлғаларды қолдануда қателіктер жіберілді;
- қосымша сұрақтарға нақты емес жауап берілді немесе мәселенің мәнін ашпайды.

Қанағаттанарлықсыз

Студент жалпы мәдени, жалпы кәсіптік және кәсіптік құзыреттіліктердің базалық деңгейден төмен деңгейде қалыптасуын көрсетеді, білім, білік, дағдының жеткіліксіздігі, толық немесе толық дерлік жеткіліксіздігі көрінеді.

Критерийлер:

- сұраққа толық емес жауап берілді;
- көрсету логикасы мен реттілігінде елеулі бұзушылықтар болса;
- теориялық материалды бағындау кезінде елеулі қателер жіберілді (фактілерге, тұжырымдамаларға, тұлғаларға қатысты);
- студент қосымша сұрақтарға дұрыс емес жауап береді.

Бакалавриаттарды даярлаудың сапа деңгейін бағалау критерийлері мемлекеттік диагностиканың нысандары мен әдістеріне байланысты дифференциалды түрде қолданылады. Қорытынды емтихандағы кешенді біліктілік сынағы қорытынды бағасы тапсырмаларды орындау үшін жалпы бағалаудың сомасы болып табылады.

4. Мүгедектер мен денсаулық мүмкіндігі шектеулі адамдар үшін қорытынды аттестаттауды өткізу ерекшеліктері

Мүгедектер мен мүгедектер қатарындағы білім алушылар мен мүгедектер қатарындағы білім алушылар үшін қорытынды аттестаттауды өткізу қорытынды аттестаттау жоғары білімнің білім беру бағдарламалары бойынша қорытынды аттестаттауды өткізу тәртібі туралы Ережеге сәйкес жүргізіледі.

Мүгедек білім алушылар, барлық басқа студенттер сияқты, нақты білім алушының ерекшеліктері мен білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, белгіленген мерзімде жеке оқу жоспары бойынша білім ала алады. Мүгедектер мен денсаулық сақтау мүмкіндіктері шектеулі адамдар үшін жеке оқу жоспары бойынша оқу кезінде жоғары білім алу мерзімі қажет болған жағдайда бір жылдан аспайтын мерзімге ұзартылуы мүмкін.

Жеке оқу кестесін құру кезінде сабақтарды өткізудің әртүрлі нұсқаларын қарастыру қажет: білім беру ұйымында (академиялық топта және жеке), үйде қиындықтан білім беру технологияларын қолдана отырып.

Мүгедектер мен мүмкіндігі шектеулі адамдардың психологияларының ерекшеліктерін ескере отырып қорытынды аттестаттау өткізу. Білім алушыларды қорытынды аттестаттау рәсімдерін жүзеге асыру үшін білім беру ұйымы мүгедектер мен мүмкіндігі шектеулі жандарға бейімделген және олардың негізгі білім беру бағдарламасында жоспарланған оқу нәтижелеріне қол жеткізуін және білім беру бағдарламасында мәлімделген барлық құзыреттердің қалыптасу деңгейін бағалауға мүмкіндік беретін бағалау құралдарының қорларын құруға тиіс.

Мүгедек студенттерге арналған қорытынды аттестаттау нысаны жеке психофизикалық ерекшеліктерді ескере отырып белгіленеді (аузыша, жазбаша қағазда, жазбаша компьютерде, тәстілеу нысанында және т.б.). Қажет болған жағдайда мүгедек студентке жауап дайындау үшін қосымша уақыт беріледі.